

Digitalisoituvasta liikenteestä vihreää kasvua ja vientiä

RATKAISU

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

ITS Finland

SISÄLTÖ

JOHDANTO	3
LIIKENNE LUKUINA – KEINOJA KASVUUN	4
EU-LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ PORKKANAA YRITYKSILLE	6
LIIKENTEEN VIHREÄ VIENTI	8
LOPUKSI	10

Tämä julkaisu on tehty yhteistyössä ITS Finland ry:n kanssa.

JOHDANTO

Liikenneala on voimakkaassa murroksessa. Yksi suurimmista murroksen ajureista on ilmastonmuutoksen vastainen taistelu ja tarve leikata liikenteen aiheuttamia päästöjä. Liikenne tuottaa lähes neljänneksen kaikista päästöistä, mutta ilman toimivaa liikennejärjestelmää ihmiset ja tavarat eivät liiku. Meidän on vähennettävä päästöjä, ei lopetettava liikkumista.

Digitalisaatio ja automaatio vauhdittavat liikenteen murrosta. Niiden avulla voidaan kehittää asiakaslähtöisiä palveluita, parantaa liikennejärjestelmän tehokkuutta ja turvallisuutta sekä tehostaa logistisia kuljetusketjuja.

Alustatalous osaltaan kiihdyttää uudenlaisten liikenteen palveluiden markkinoita. Alustatalouden hyödyntäminen vaikuttaa tulevaisuudessa yhä voimakkaammin yritysten kasvuun ja kilpailukykyyn.

Suomi on pitkään ollut edelläkävijä digitalisaatiossa. Suomen on kuitenkin juostava nopeammin säilyttääkseen edelläkävijän asemansa. Nokian perintönä kehittynyt osaaminen yhdistettynä uuden sukupolven startup-kulttuuriin ja liikennealan globaalisti tunnustettuun ajatusjohtajuuteen luovat erinomaisen pohjan liikennealan kestäväälle kasvulle. Uusia ratkaisuja ja liiketoimintamalleja tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan. Niiden avulla pystytään vastaamaan muuttuneisiin olosuhteisiin sekä ilmastonmuutoksen tuomaan haasteeseen.

Liikenneala on strategisen kasvun ja viennin toimiala, joka työllistää arviolta 175 000 henkilöä yli 31 000 alan yrityksessä. Hyödynnetään suomalainen digiosaaminen ja liikenteen murros, luodaan liikennealasta uusi kärki Suomen vientiteollisuuteen. Suomessa on liikennealalla useita jo vakiintuneita ja hyvässä kasvussa olevia yrityksiä, jotka kehittävät kestävästi liikenteen ratkaisuja sekä kulluttajille että kumppaneille. Näiden yritysten pärjäämisellä tulee olemaan merkittävä vaikutus niin ilmastoratkaisujen kuin alan osaamisen kehittymiselle.

Uusille ratkaisuille on kysyntäpotentiaalia EU-tasolla ja globaalisti. Vauhdittamalla liikenteen ja liikkumisen digitalisaatiota, kehittämällä liiketoimintaratkaisuja ja skaalaamalla niitä luomme pohjaa työpaikoille, kasvulle ja viennille. Voimme jopa luoda kokonaan uusia vientiavauksia Suomelle. Parhaiten pystymme vastaamaan muutokseen ja hyödynnämme sen mahdollisuudet tekemällä tiivistä yhteistyötä julkisen, yksityisen ja tutkimussektorin toimijoiden kesken.

LIIKENNE LUKUINA – KEINOJA KASVUUN

Liikenne toimii kansantalouden merkittävänä ajurina. Suomessa vuonna 2019 liikennealalla ja sitä tukevilla toimialoilla toimi noin 31 000 yritystä, jotka työllistivät arviolta 175 000 henkilöä. Liikenteen markkinoilla toimivien yritysten liikevaihto oli arviolta yli 70 miljardia euroa vuonna 2019 viennin arvon ollessa noin 10 miljardia euroa.

Tämän lisäksi meillä on toimintaa liikennettä sivuavilla aloilla, jotka eivät näy perinteisissä toimialaluokituksissa. Näitä ovat esimerkiksi liikenteen älyratkaisuja tuottavat ohjelmistoyritykset, liikenteen hallinta- ja ohjausjärjestelmiä rakentavat IT-talot tai uudet toimijat, kuten liikenteen automaatio-, lataus- ja MaaS-palveluita tarjoavat yritykset.

Liikenneala on laaja kokonaisuus, joka on sirpaloitunut monille eri toimialoille ja ratkaisuja kehitetään toisistaan erillään usein eri toimijoiden toimesta. Digitaalista infrastruktuuria on kehitetty aktiivisesti Suomessa, tästä yhtenä hyvänä esimerkkinä Fintraffic. Kaikki liikennemuodot kattavan tiedon kerääminen ja hallinnointi edesauttavat luomaan uusia mahdollisuuksia liiketoiminnalle.

Vertailun vuoksi: Pelitoimialan liikevaihto vuonna 2019 oli Neogamesin arvion mukaan noin 2,2 mrd euroa ja Suomen pelialalla oli vuonna 2019 noin 3 200 työntekijää.

Globaalien liikennemarkkinoiden arvioidaan kasvavan vuoden 2017 lähes 15 000 miljardista yli 26 000 miljardiin (USD) vuoteen 2030 mennessä. Luku vastaa lähes viidesosaa globaalista taloudesta. Euroopan unionissa liikennemarkkinoiden arvioidaan olevan 5 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Suomalaisille ratkaisuille on kysyntää maailman liikennemarkkinoilla, kasvavan markkinan tarjoamat mahdollisuudet on hyödynnettävä. Kehitys on nopeampaa kuin aiemmin ja kilpailu kovenee kansainvälisesti. Suomi ei voi jäädä paikoilleen, vaan meidän on tavoiteltava edelläkävijyyttä.

Käytännön toimia tavoitteiden tueksi

1. Vahvistetaan liikenteen ja liikenteen digitalisaation rahoitusta

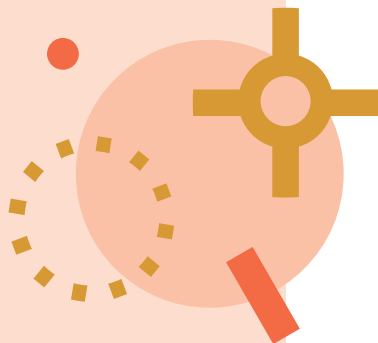
Vahvistaminen voidaan aloittaa järjestelmällisemmällä olemassa olevien EU-rahoitusinstrumenttien hyödyntämisellä. Eri rahoitusinstrumenteista ja -mahdollisuuksista on luotava selkeä kokonaiskuva ja prosessi, jonka avulla myös hakemisen sujuvuutta ja hakemusten laatua voidaan parantaa. Palvelut on saatava käyttäjäystävällisesti yhden luukun taakse.

2. Panostetaan liikennealan tutkimukseen ja kehitykseen

Liikennealan tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin tulee panostaa pitkäjänteisesti osana kansallista innovaatio- ja kansainvälistymisrahoitusta.

3. Vauhditetaan liikennealan ekosysteemejä

Panoksia tulee ohjata liikennealan ekosysteemikehitykseen. Ekosysteemikehityksen avulla vauhditetaan liikennealan yritysveitoisia kasvuekosysteemejä, jotka tähtäävät miljardiluokan liikevaihtoon kansainvälisillä markkinoilla ja luovat kestäviin ratkaisuihin sekä korkeaan arvonluontiin perustuvia työpaikkoja.

EU-LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ PORKKANAA YRITYKSILLE

Liikenteen lainsäädännöstä yli 80 prosenttia valmistellaan Euroopan unionissa.

Liikenneala on merkittävien teknologisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten murrosten keskellä. Alan uudistuminen pohjautuu pitkälti digitalisaation mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin sekä liikenteen vähähiilisiin ratkaisuihin. Suomen tulee tavoitella menestystä kasvavilla EU- ja kansainvälisillä markkinoilla.

Euroopan unionin tavoite on leikata liikenteen päästöjä 90 prosenttia vuoteen 2050 mennessä. Se vaatii vahvaa selkänöjää yhteiseurooppalaisesta lainsäädännöstä ja kattavaa valikoimaa markkinaehtoisia toimintamalleja. Investointeja tarvitaan EU:lta sekä sen jäsenvaltioiden julkiselta ja yksityiseltä sektorilta.

Euroopan komissio julkaisi joulukuussa 2020 kestävä ja älykkään liikenteen strategian ja toimenpidesuunnitelman, joka kattaa yli 80 liikenteeseen liittyvää lainsäädäntöaloitetta tulevalle neljälle vuodelle. Näiden lainsäädäntöaloitteiden myötä syntyy kysyntää uusille vihreille ratkaisuille ja toimintamalleille. Vaikeuttamalla näihin aloitteisiin Suomen ääni saadaan kuuluviin ja suomalaiselle osaamiselle ja liiketoiminnalle tarjotaan EU:n laajuiset sisämarkkinat.

Suomen pitäisi olla kiinnostunut EU:n tarjoamien mahdollisuuksien lisäksi myös liikenteen maailmanlaajuisista tuhansien miljardien markkinoista. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen sekä Suomen kestävä kasvun ohjelman tärkeimmät painotukset ovat digitaalisessa muutoksessa ja vihreässä siirtymässä. Tuskin mikään toimiala on paremmin näiden painotusten ytimessä kuin älykäs ja kestävä liikenne. Liikennepolitiikan lisäksi mahdollisuuksia on tarkasteltava innovaatio- ja elinkeinopolitiikan näkökulmista.

Me olemme EU ja meillä on mahdollisuus vaikuttaa siihen, mihin suuntaan EU-lainsäädäntöä kehitetään. Komissio valmistelee lainsäädäntöehdotukset ja Suomen kaltaiselle pienelle reunavaltion jäsenmaalle on tärkeää vaikuttaa jo valmisteluvaiheessa lainsäädäntöehdotuksiin.

Me voimme vaikuttaa siihen, mihin suuntaan EU-lainsäädäntöä kehitetään.

Kestävän ja älykkään liikenteen strategian lainsäädäntöaloitteiden merkittävyyden arviointi ja kansallisesti tärkeiden vaikuttamiskohteiden löytäminen on aloitettava nyt. Näin varmistetaan, että ehdotukset menevät Suomen kannalta oikeaan suuntaan ja niiden avulla voidaan vahvistaa vihreää vientiä. Nyt valmisteilla oleva lainsäädäntö määrittää vahvasti sen suunnan, mihin kuljemme seuraavien vuosien aikana.

Euroopan unionilla on myös iso painoarvo liikenteen kansainvälisissä järjestöissä, kuten kansainvälisessä merenkulkujärjestö IMO:ssa ja siviili-ilmailujärjestö ICAO:ssa. Vaikuttamalla EU:n päätöksentekoon vaikuttamme myös kansainvälisellä tasolla tehtäviin päätöksiin.

Käytännön toimia tavoitteiden tueksi

1. Vahva EU-vaikuttaminen ja yhteistyö

EU- ja kansainvälistä vaikuttamista tulee tehdä ennakkollisesti ja yhteistyössä toimialan kanssa. Kaikkien toimijoiden verkostot tulee hyödyntää vaikuttavuuden lisäämiseksi.

2. Yritykset ja asiantuntijat aiemmin mukaan keskusteluihin

Yritykset ja alan järjestöt on otettava nykyistä vahvemmin mukaan liikenteen tulevaisuuskeskusteluun. Kansallisesti on luotava toimintatapa, jossa katsotaan laajoja kokonaisuuksia ennakoiden ja ilmiöittäin. Yhdessä toimijoiden kanssa tulee luoda ajantasainen tilannekuva markkinoista ja muutoksista päätösten ja investointien pohjaksi. Nykyistä keskustelua on laajennettava kattamaan nykyisten toimien arvioinnin lisäksi tulevien kehityssuuntien ennakointi. Tarvitaan avoimempaa yhteistyötä eri hankkeiden vaikutusten arviointiin ja mittaamiseen.

3. Huomio liikenteen digitalisaatioon

12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman toteuttamisessa on varmistettava, että liikenteen digitalisaatio on aidosti mukana toimenpiteissä ja rahoitussuunnitelmassa.

LIIKENTEEEN VIHREÄ VIENTI

Liikenteen toimiala on laaja ja monipuolinen. Se sisältää usean eri teollisuuden toimialoja, mm. metalliteollisuutta, teknologia- ja ohjelmistoteollisuutta, liikenteen energiaratkaisuja sekä moninaisia palvelukategorioita kuten liikenne- ja logistiikkapalveluja, maksu- ja tietopalveluja sekä erilaisia kuljetuspalveluja ja infraan liittyviä ratkaisuja.

Suomessa löytyy osaamista muun muassa meriteollisuudesta, autoteollisuudesta, juna- ja raitiovaunuvälineistä, meri- ja telakkateollisuudesta sekä teknologia- ja ohjelmistoteollisuudesta. Suomi tunnetaan maailmalla liikkumisen palveluistumisen kärkimääränsä, johtuen erityisesti Suomessa kehitetystä liikkumisen palveluna (Mobility as a Service, MaaS) -konseptista.

Suomen tulee tarttua ilmastonmuutoksen ja kestävä kehityksen kaltaisten globaalien haasteiden mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin ja tarjota niihin ratkaisuja. Uudet ideat, tieto ja teknologiat ovat kasvun ja tuottavuuden tärkeimpiä lähteitä.

Liikennealalla on mahdollista yhdistää taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyys tavoitteet

Kasvumahdollisuudet pohjautuvat globaaleihin haasteisiin ja globaaleihin ratkaisuihin. Liikennealalla on mahdollista yhdistää taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyys kansalliset tavoitteet ja rakentaa niiden pohjalta vientivetoista kasvua. Parhaat konseptit huomioivat kaikki kolme kestävyysnäkökulmaa.

Liikenneala tulee nostaa strategisen kasvun ja viennin toimialaksi. Luomalla toimivan kotimarkkinaympäristön sekä investoimalla älykkäiden ja kestävien kiertotalouteen pohjaavien ratkaisujen kehittämiseen ja skaalaamiseen, kasvatamme myös Suomen globaalia hiilikädenjälkeä. Vuoteen 2040 mennessä Suomessa liikennejärjestelmään käytetään noin 100 miljardia euroa. Nuo rahat tulee sijoittaa siten, että vastine on maksimaalinen. Suomen tulee olla aktiivinen EU-rahoituksen hyödyntämisessä niin TKI:ssa kuin täytäntöönpanohankkeissa – sekä suunnata kotimaisia panoksia yritysten kansainvälistämiseen.

Käytännön toimia tavoitteiden tueksi

1. Liikennejärjestelmän tehostaminen älyliikenneratkaisuihin

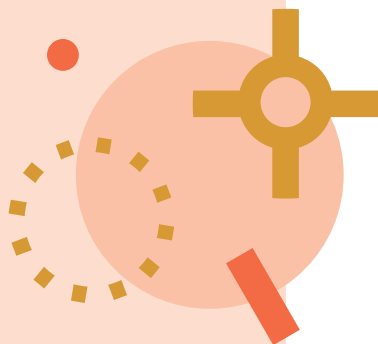
Liikennejärjestelmän digitalisoinnin osalta tulisi yleisesti eri hankkeiden yhteydessä arvioida mahdollisuudet liikenteen tehostamiseen ensi sijassa älyliikenneratkaisuin. Uusinvestointien osalta tulisi arvioida vaatimukset, jotka jatkossa mahdollistavat liikenteen datapohjaisen kehittämisen, palvelutumisen ja automaation. Kaikissa suurissa hankkeissa tulisi olla mukana digitalisaation koko keinovalikoima, joilla kallista infrastruktuuria saadaan hyödynnettyä tehokkaammin.

2. Liikennealan oltava edelläkävijä julkisten hankintojen käytössä

Liikennealan tulee olla edelläkävijä julkisten innovatiivisten hankintojen käytössä. Kasvun ja työpaikkojen viherryttäminen tulee ottaa läpileikkaavaksi toimintatavaksi julkisissa hankinnoissa. Vaikuttavuusinvestointi- ja allianssimallit tulee ottaa laajasti käyttöön osana julkisia hankintoja.

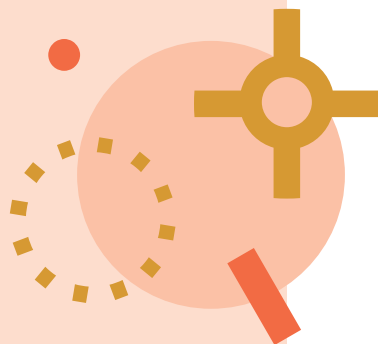
3. BIM-mallinnus käyttöön hankkeiden suunnittelussa

BIM-mallinnus (Building Information Model) otetaan käyttöön kaikkien valtion rahoittamien hankkeiden suunnittelussa ja rakentamisessa mahdollisimman pikaisella aikataululla. BIM ja muut digitalisaation keinot ovat paras tapa lisätä suomalaisen yhteiskunnan tuottavuutta ja kilpailukykyä.

4. Kilpailuneutraliteetti vauhdittamaan kotimarkkinoita

Liikenteen markkinoilla tulee aidosti turvata kilpailuneutraliteetti yksityisten ja julkisten toimijoiden välillä. Taloudellisesti menestyvät liikennemarkkinat luovat pohjaa yritysten kestävämmille ja vihreämmille ratkaisuille. Tasapuoliset toimintaedellytykset ja markkinoille pääsy yksittäisissä liikennemuodoissa ja liikennemuotojen välillä on tärkeää toimivien matka- ja kuljetusketjujen muodostamiseksi.

5. Datapohjaiset palvelu- ja teknologiainnovaatiot

Uudistuminen pohjautuu datapohjaisiin palvelu- ja teknologiainnovaatioihin. Liiketoiminnallisten edellytysten ja kasvun takaamiseksi on varmistettava tietovarantojen laatu ja saataavuus. Avoimilla rajapinnoilla ja yhteentoimivuudella mahdollistetaan skaalautuvien ratkaisujen kehittäminen vientimarkkinoille.

6. Panoksia kestävästä liikenteen kokeilutoimintaan

Panoksia tulee ohjata kestävästä liikenteen kokeilutoimintaan niin kaupunki- kuin testialueilla. Toimintaa on kehitettävä yhdessä alan yritysten kanssa. Pienten erillisten kokeilujen sijaan tulee pyrkiä skaalautuviin systeemiin muutosta tukeviin kokonaisuuksiin ja varmistaa tiedonkulku ja oppien jakaminen eri hankkeiden välillä.

LOPUKSI

Suomi on ollut viime vuosisadan globaali menestystarina. 90-luvun lamasta toipuminen oli vahvasti teknologiavetoista. 2000-luvun alussa Suomi oli yksi kilpailukykyisimmistä maista.

Nyt olemme laajojen taloudellisten haasteiden edessä. Suomen bruttokansantuote on samalla tasolla kuin vuonna 2007. Suomen nousuun ja kasvuun voidaan vaikuttaa tiedon ja teknologian tehokkaalla hyödyntämisellä.

Digitaalinen infrastruktuuri ja laajat datavarannot antavat Suomelle hyvän lähtökohdan hyötyä ja hyödyntää uusia teknologisia ratkaisuja. Kotimainen suotuista toimintaympäristö yhdessä yksityisen, julkisen ja tutkimussektorin toimijoiden kanssa tukee liikenteen teknologiayritysten edellytyksiä lunastaa paikkansa kansainvälisessä kilpailussa. Vakaa kotimainen pohja antaa kaikki edellytykset aktiiviselle toiminnalle ja vaikuttavuudelle sekä Euroopan unionissa että kansainvälisillä foorumeilla.

Suomella on kaikki mahdollisuudet hyödyntää teknologisia ratkaisuja. Meidän tulee hyödyntää vahvuuksiamme, tuoda ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin ja luoda digivihreästä liikenteestä kasvua ja vientiä Suomelle.

Lisätietoja:

Päivi Wood

Johtava asiantuntija,
liikenne- ja elinkeinopolitiikka
paivi.wood@chamber.fi

KESKUS- KAUPPAMARI

Keskuskauppamari, World Trade Center Helsinki,
PL 1000, Aleksanterinkatu 17, 00100 Helsinki | puh. 09 4242 6200
keskuskauppamari@chamber.fi | @K3FIN
[kauppakamari.fi](https://www.kauppakamari.fi)